

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 2 юли 2026 г.
(OR. en)

11471/26

CULT 92
AUDIO 92
SOC 477
SUSTDEV 57
SAN 568
EDUC 322

ПРИДРУЖИТЕЛНО ПИСМО

От: Генералния секретар на Европейската комисия, подписано от
г-жа Martine DEPREZ, директор

Дата на получаване: 2 юли 2026 г.

До: Г-жа Thérèse BLANCHET, генерален секретар на Съвета на
Европейския съюз

№ док. Ком.: COM(2026) 337 final

Относно: ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ,
СЪВЕТА, ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН
КОМИТЕТ И КОМИТЕТА НА РЕГИОНИТЕ
относно работния план на ЕС за културата за периода 2023—
2026 г.

Приложено се изпраща на делегациите документ COM(2026) 337 final.

Приложение: COM(2026) 337 final

ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 2.7.2026 г.
COM(2026) 337 final

**ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ДО ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ, СЪВЕТА,
ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ И КОМИТЕТА
НА РЕГИОНИТЕ**

относно работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г.

Съдържание

1. ВЪВЕДЕНИЕ.....	2
2. КОНТЕКСТ.....	2
3. РАБОТЕН ПЛАН — РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОУЧВАНЕТО СРЕД ГРАЖДАНИТЕ.....	4
3.1. Общи коментари относно работния план.....	4
3.2. Забележки относно методите на работа	5
4. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ИЗВЪРШЕНАТА РАБОТА	5
4.1. Приоритет а) Творци и професионалисти в сферата на културата: овластяване в културно-творческите сектори	6
4.2. Приоритет б) Култура за хората: укрепване на културното участие и ролята на културата в обществото.....	12
4.3. Приоритет в) Култура за планетата: освобождаване на мощта на културата.....	16
4.4. Г. Култура за съвместни творчески партньорства: укрепване на културното измерение на външните отношения на ЕС	20
5. С ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО: СЛЕДВАЩИЯТ РАБОТЕН ПЛАН ЗА КУЛТУРАТА	22
ПРИЛОЖЕНИЕ.....	26

ДОКЛАД НА КОМИСИЯТА ОТНОСНО РАБОТНИЯ ПЛАН ЗА КУЛТУРАТА ЗА ПЕРИОДА 2023—2026 г.

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В Резолюцията на Съвета относно работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г.¹ се очертават приоритетите за сътрудничество в областта на политиката, изпълнявани чрез съвместна работа между държавите членки, Комисията и председателствата на Съвета. В резолюцията Комисията се приканва да приеме окончателен доклад за изпълнението въз основа на доброволен писмен принос от държавите членки до юни 2026 г.

В настоящия доклад се оценява напредъкът, постигнат от януари 2023 г. нататък, изтъкват се основните постижения и се определят бъдещите приоритети след 2026 г., за да се подпомогнат обсъжданията в Съвета относно следващия работен план. Въпреки че е изчерпателен, той не обхваща инициативите в областта на културната политика на ЕС, които не са свързани с темите на работния план.

За изготвянето на доклада Комисията проведе целенасочено проучване сред държавите членки (от 3 февруари до 19 март 2026 г.). Това включваше събиране на данни относно изпълнението на работния план и неговия принос към изготвянето на националната политика, както и относно пригодността на неговите методи на работа и приоритети за следващия цикъл². Констатациите от проучването са представени в приложение 1. Оценката се основава и на работата на Комисията, обмена с други институции на ЕС и диалога със културно-творческите сектори.

2. КОНТЕКСТ

През последното десетилетие мерките на политиките на ЕС в областта на културата се ръководеха от Европейската програма за култура³ на Комисията, Европейската рамка за действие в областта на културното наследство⁴, съвместното съобщение „Към стратегия на ЕС за международните културни отношения“⁵, а от 2002 г. нататък — и от многогодишните работни планове на Съвета в областта на културата.

Работният план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г. беше изготвен в отговор на четири основни събития, които оказаха значително влияние върху културния пейзаж на Европа.

- *Пандемията от COVID-19.* Това разкри структурни уязвимости в културно-творческите сектори, включително, по-специално, несигурните условия на заетост на творците, недостатъчната социална защита и цифровото неравенство в участието в културния живот.
- *Незаконното пълномощно нахлуване на Русия в Украйна.* Това представлява пряка заплаха за украинското културно наследство, творците и професионалистите в сферата на културата. Освен това то доведе до това културата да се използва като оръжие, като по този начин се подкопават основните ценности на ЕС. Освен това нахлуването подчерта критичната роля на културата за устойчивостта на обществата и за възстановяването след конфликти. То изтъкна и важността не само на борбата с

¹ [Резолюция на Съвета относно работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г.](#)

² Предварителните резултати от анализа на проучването бяха представени на Комитета по въпросите на културата в Брюксел на 27 март 2026 г.

³ Съобщения на Комисията: Съобщение относно [Европейска програма за култура в глобализиращия се свят](#) и относно [Нова европейска програма за култура](#)

⁴ [Европейска рамка за действия в областта на културното наследство](#)

⁵ [Съвместно съобщение: Към стратегия на ЕС за международните културни отношения](#)

незаконния трафик на културни ценности, но и, в по-общ план, на културното сътрудничество като ключово измерение на солидарността в ЕС.

- *Бързата цифрова трансформация, ускорена от генеративния ИИ.* Това създаде както възможности за културно-творческите сектори, така и предизвикателства по отношение на възнаграждението на творците и защитата на интелектуалната собственост. Това събитие има значение както за културното многообразие, така и за откриваемостта на европейското съдържание в интернет.
- *Ескалиращата извънредна ситуация в областта на климата и енергийната криза.* Тези събития подчертаха уязвимостта на културно-творческите сектори спрямо екологичните заплахи, като същевременно ги позиционираха като ключови стратегически участници в напредъка към постигането на целите за устойчивост. Същевременно енергийната криза подчерта спешната необходимост от преход към устойчиви практики във всички сфери, включително и в областта на културата.

На фона на тези предизвикателства културно-творческите сектори се сблъскват със значителни финансови затруднения. Тези многостранни проблеми поставят безпрецедентни изисквания към ресурсите, което принуждава секторите да адаптират оперативните си модели и да намират иновативни решения за изграждане на устойчивост.

Програмата „Творческа Европа“ бе мобилизирана в отговор на Работния план на ЕС за културата, като от 2024 г. насам нейните годишни работни програми подкрепят ключови инициативи. Приоритетите на работния план са включени в основните покани за представяне на предложения: годишна покана за културно сътрудничество; покани за европейски мрежи от културни и творчески организации и европейски платформи за нови творци — в резултат на това бяха избрани 39 мрежи и 19 платформи, които изпълняват работни пакети и дейности, допринасящи пряко за приоритетите на работния план.

На институционално равнище в ЕС периодът от 2024 г. насам се характеризира с началото на нов мандат на Европейския парламент и нов мандат на Европейската комисия. Политическите насоки на Комисията⁶ и новата стратегическа програма на Европейския съвет⁷ определят общата насока на действията на ЕС. Всичко това се случва на фона на засиленото глобално геополитическо напрежение, нарастващите заплахи за демократичните ценности, все по-нестабилните пазари — с последствия за икономиката на Европа — и бързото развитие на изкуствения интелект. Тези стратегически рамки поставят силен акцент върху демокрацията, устойчивостта, просперитета, конкурентоспособността, сигурността и глобалната роля на ЕС.

В отговор на поканата на Съвета и призивите на Европейския парламент и заинтересованите страни през първата година от новия си мандат Комисията представи нова стратегическа рамка на ЕС за културата — **„Културен компас за Европа“**⁸ (ноември 2025 г.). В него се излага визия, която поставя културата в центъра на процеса на изготвяне на политиките на ЕС и съгласува културната политика с по-широките политически приоритети на ЕС. „Културният компас“ помага на културно-творческите сектори в Европа да процъфтяват както в рамките на Европа, така и в световен мащаб. Това се постига чрез фокусиране върху ключови области, включително творческата свобода, достъпа до култура, условията на труд в културно-творческите сектори, устойчивостта, конкурентоспособността, адаптирането към ИИ и международните културни отношения.

„Културният компас“ е в съответствие с предложението на Комисията за нова многогодишна финансова рамка и се подкрепя допълнително от него, по-специално от предложената програма „AgoraEU“, наред с други инструменти, като например Европейския фонд за конкурентоспособност, което е знак за намерението да се увеличат инвестициите на ЕС в областта на културата.

От регулаторна гледна точка приетите от 2022 г. насам знакови законодателни актове в областта на цифровите технологии имат широкообхватни последици за различни сектори,

⁶ [Политически насоки 2024—2029 г. | Европейска комисия](#)

⁷ [Стратегическа програма за периода 2024—2029 г.](#)

⁸ [Културен компас за Европа — Култура и творчество](#)

включително културата, като сред тях се открояват Актът за цифровите услуги (АЦУ), Актът за цифровите пазари (АЦП) и Актът за ИИ. На различни нива и в рамките на своя обхват на приложение те допринасят за оформянето на по-безопасна, по-прозрачна и по-справедлива цифрова среда. Те също така са от полза за културно-творческите сектори и за правата на творците.

На многостранно равнище културата придобива все по-голямо значение във форуми като Г-7⁹, Г-20¹⁰ и ЮНЕСКО¹¹, където тя се признава не само като важен приоритет сама по себе си, но и като междусекторна движеща сила за демокрацията, сближаването, конкурентоспособността и позицията на ЕС в световен мащаб..

3. РАБОТЕН ПЛАН — РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРОУЧВАНЕТО СРЕД ГРАЖДАНИТЕ

Работният план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г. продължава да бъде ключов стратегически документ за насочване на сътрудничеството в областта на политиката между държавите членки на равнището на ЕС. В него се определят ръководни принципи, 4 основни приоритета¹² и 21 тематични действия. Бяха разработени редица действия за осигуряване на съгласуваност на политиките и приемственост спрямо предходния работен план (2019—2022 г.). Представената по-долу оценка се основава на отговорите на държавите членки в проучването, включително на въпросите с възможност за избор на отговори и на отворените текстови въпроси.

3.1. Общи коментари относно работния план

Държавите членки¹³ оцениха положително работния план като подходяща и стратегическа рамка за насочване на европейското културно сътрудничество. Най-голямо съгласие бе постигнато по отношение на всеобхватните приоритети на работния план¹², като явно мнозинство изрази пълно съгласие, че те са подходящи. Що се отнася до 21-те теми, макар респондентите в голяма степен да се съгласиха, че те са актуални, много от тях посочиха, че биха могли да бъдат допълнително прецизирани.

Изпълнението на работния план до голяма степен отговори на очакванията на държавите членки. По отношение на въздействието върху политиките респондентите в проучването се съгласиха, че работният план е послужил като основа за съществуващите области на създаване на културни политики на национално равнище и е разширил програмите на политиката, като е включил нови теми. Качествените отговори потвърдиха, че крайните продукти, като например докладите по Отворения метод на координация (ОМК) и дейностите за взаимно обучение, подпомагат изготвянето на политики, основани на факти, укрепват междуправителственото сътрудничество и допринасят за разработването на национални стратегии — например в области като културата и здравеопазването, устойчивото развитие и условията на труд на творците.

Работният план допринесе също така за укрепване на признаването на културата в различните области на политиката, като огромното мнозинство от респондентите се съгласиха, че той е засилил ролята на културата в други сектори. Въпреки това съгласието по отношение на този принос по-често беше оценявано като частично, а не като пълно, което отразява продължаващите предизвикателства при постигането на по-задълбочена междусекторна интеграция.

⁹ [2024 г., Италия](#)

¹⁰ [2023 г. Индия, 2024 г. Бразилия, 2025 г. Южна Африка](#)

¹¹ [Декларация, приета на Световната конференция на ЮНЕСКО за културните политики и устойчивото развитие за 2022 г. \(MONDIACULT 2022\)](#) и [Документ за резултатите от MONDIACULT за 2025 г.](#)

¹² а) творци и професионалисти в сферата на културата овластяване в културно-творческите сектори, б) култура за хората: укрепване на културното участие и ролята на културата в обществото, в) култура за планетата: разкриване на силата на културата, г) култура за съвместни творчески партньорства: укрепване на културното измерение на външните отношения на ЕС.

¹³ 26 държави членки взеха участие в проучването.

Въпреки тези положителни констатации бяха отбелязани някои ограничения. Държавите членки отбелязаха, че превръщането на приоритетите на ЕС в конкретни национални резултати, е неравномерно. Те посочиха повтарящи се проблеми, като например ограничена видимост и проследяване на действията, недостатъчен акцент върху изпълнението, както и необходимостта от по-голяма съгласуваност между различните инструменти. В редица отговори също така се подчертава важността на поддържането на целенасочен работен план с ясни приоритети и осезаема добавена стойност.

3.2. Забележки относно методите на работа

Инструментите на работния план бяха широко оценени като подходящи за подпомагане на изготвянето на политики, като групите по ОМК получиха особено високи оценки и се открииха като най-ефективният инструмент за сътрудничество. Качествената обратна връзка подчерта силната добавена стойност на групите по отворения метод на координация (ОМК) за улесняване на взаимното обучение, обмяна на знания и разработването на крайните продукти, свързани с политиките, като същевременно се изграждат трайни мрежи от експерти в държавите членки. Групите по ОМК се считат за най-ефективни, когато разполагат с ясни мандати, достатъчно фокусирани теми и крайните продукти, пряко свързани с изпълнението и политиките, както и с инструментите за финансиране. Въпреки това сред предизвикателствата, посочени от респондентите, бяха прекалено обширните мандати, голямата натовареност (включително административната тежест) и трудностите при осигуряването на междусекторно участие. Някои от респондентите отбелязаха също така несъответствия в организацията, включително неравномерен брой срещи и закъснения при представянето на крайните продукти.

Дейностите за взаимно обучение¹⁴ бяха високо оценени за това, че предоставят практически, приложими подходи и подпомагат изпълнението на национално равнище. Работните срещи също бяха високо оценени, макар и в малко по-малка степен, като ефективността им беше определена въз основа на техния фокус и последващите действия.

Оценките за другите инструменти са по-разнородни. Срещите на експертни групи и дейностите по оценка на постигнатото получиха по-малка подкрепа, като последните често бяха описвани като непропорционално обременяващи в сравнение с добавената им стойност. Експертните групи, ръководени от Комисията, като цяло бяха възприети положително.

По отношение на методите на работа държавите членки последователно призоваваха за подобрения в процедурите за предприемане на последващи действия и прилагането. Те включваха по-ясна връзка между обсъжданията и конкретните резултати, по-добро разпространение на резултатите, както и по-кратки и достъпни крайни продукти. Беше изразена и силна подкрепа за разширяване на хибридните формати за участие и за осигуряване на подходящи ресурси за ангажираност. Дейностите за взаимно обучение бяха специално отбелязани като формат, който би могъл да се използва по-широко.

Като цяло, макар методите на работа да се считат за уместни и полезни, тяхната ефективност би могла да бъде допълнително повишена чрез по-целенасочен фокус, подобрена координация и по-голям акцент върху превръщането на крайните продукти в конкретни постижения на политиките.

4. ОБЩ ПРЕГЛЕД НА ИЗВЪРШЕНАТА РАБОТА

В настоящата глава се очертава изпълнението на работния план по всеки приоритет и в рамките на 21-те тематични действия, като се оценяват напредъкът и основните крайни продукти. В него се дават и примери за свързани с това действия, предприети на равнището на държавите членки. Като цяло действията бяха изпълнени според плана, макар че се наложиха

¹⁴ Свързани със следните действия от работния план: „Културата и утвърждаването на демокрацията: към културно гражданство в Европа“; „Опазване на наследството от природни и антропогенни бедствия“; „Опазване на културното наследство и овластяване на местните културно-творчески сектори в Украйна“.

някои корекции поради големия брой планирани крайни продукти и предвид сложната геополитическа и политическа обстановка.

4.1. Приоритет а) Творци и професионалисти в сферата на културата: овластяване в културно-творческите сектори

1) Статут и условия на труд на творците и професионалистите в културно-творческата сфера

Условията на труд на творците остават твърд приоритет в дневния ред на ЕС, като този въпрос се разглежда в рамките на Работния план на ЕС за културата, обсъжданията на министрите, доклада по собствена инициатива на Европейския парламент¹⁵ и съвместната работа между Комисията и държавите членки. От края на 2025 г. това се подсилва допълнително от Културния компас за Европа.

Комисията улесни работата на група по отворения метод на координация (ОМК), състояща се от експерти от министерствата на културата и на заетостта/социалните въпроси на всички 27 държави — членки на ЕС. Групата разгледа редица актуални теми — включително статута на творците и социалното осигуряване, лоялните практики, уменията и ученето през целия живот, както и творческата свобода — и публикува своя доклад и препоръки през юли 2023 г.¹⁶ Въз основа на тези констатации на платформата CreativesUnite¹⁷ беше стартирана рубриката „This Is How We Work“, която предлага фактическа информация и сравнителни данни за правните рамки на държавите членки, включително в областта на социалната сигурност и трудовите отношения.

Една от основните препоръки на групата по ОМК беше „да се създаде рамка на ЕС за условията на труд на творците и професионалистите в творческата сфера“. През ноември 2023 г. Европейският парламент прие законодателна резолюция по собствена инициатива, с която призовава за създаването на такава рамка.

През май 2024 г. белгийското председателство беше домакин на семинар относно условията на труд на творците, а Комисията организира технически семинар с групата по ОМК. Междувременно Европейският орган по труда (ЕОТ) проведе семинар относно недекларирания труд в културния сектор и публикува доклад¹⁸. Комитетът на старшите инспектори по труда (КСИТ) започна разследване относно евентуални проблеми, свързани с прилагането на законодателството на ЕС относно здравословните и безопасни условия на труд (докладът беше приет през ноември 2025 г.). През юни 2024 г. финансираната от ЕС мрежа „MoveS“ (фокусирана върху свободното движение и координацията на системите за социална сигурност) проведе уебинар на тема „Трудова мобилност и предизвикателства пред социалната сигурност за хората на изкуството“. През октомври 2024 г. Комисията свика съвместна среща на социалните партньори в секторите на аудиовизуалните изкуства и изпълнителските изкуства, за да установи пропуските в прилагането на правилата на ЕС по отношение на условията на труд на творците и професионалистите в сферата на културата. През ноември 2024 г. генералните директори за колективни трудови правоотношения (длъжностни лица по трудовото право на държавите членки) обсъдиха предизвикателствата при прилагането на трудовото право, като се съсредоточиха върху статута на творците и обмениха национални практики.

През май 2025 г. Комисията организира семинар за взаимно обучение относно социалната закрила на творците и професионалистите в сферата на културата, в който участваха службите за социално осигуряване и министерствата на културата на държавите членки, и впоследствие

¹⁵ [2022/2047\(INI\)](#)

¹⁶ [Статут и условия на труд на творците и професионалистите в културно-творческата сфера — Служба за публикации на Европейския съюз](#)

¹⁷ <https://creativesunite.eu/work-condition/>

¹⁸ [Творчески сектори: Проучване на ЕОТ разкрива несигурни условия на труд и недеклариран труд | Европейски орган по труда](#)

публикува доклад¹⁹. През същия месец Съветът прие заключенията относно подкрепа за младите творци и професионалисти в културно-творческата сфера в началото на тяхната кариера²⁰, като акцентира върху несигурните условия на труд, ограничените бизнес умения и справедливото възнаграждение. В заключенията се призовава за „насърчаване на подходящи условия за социалното и професионалното положение на младите творци и професионалистите в културно-творческата сфера“.

През декември 2025 г. в отговор на резолюцията на Европейския парламент Комисията организира кръгла маса на високо равнище със заинтересованите страни относно условията на труд на творците. След това през юни 2026 г. в Брюксел се проведе конференция, на която също бяха обсъдени условията на труд на творците и която беше организирана в рамките на проекта „Creative FLIP“²¹ в сътрудничество с Комисията.

Културният компас поддържа инерцията по този приоритет, като предлага през 2027 г. да бъде разработена Харта на хората на изкуството в ЕС в сътрудничество със социалните партньори и културно-творческите сектори. Хартата на хората на изкуството в ЕС следва да определя основните принципи, насоки и ангажменти за справедливи условия на труд в тези сектори и да се повиши съответствието и отчетността, по-специално от страна на получатели на финансиране от Съюза за култура. Комисията започна работа по оценката през 2026 г.

Според проучването сред държавите — членки на ЕС, националните мерки, предприети за подобряване на условията на труд на хората на изкуството, включват правни реформи (например законопроекти, изменения в нормативни актове и нови схеми за социална защита или икономическа подкрепа) и административни инструменти (например регистър на хората на изкуството или статут на творческите лица за самостоятелно заети хора на изкуството и свободно практикуващи специалисти). Ярък пример е ирландската схема „базов доход за изкуствата“, която вече е постоянна.

2) Творческа свобода

Работният план признава творческата свобода като основна част от културната дейност и като ключова връзка между културата и демокрацията. Творческата свобода в момента е изправена пред нови и все по-трудни предизвикателства. Съветът призна, че са необходими съвместни усилия на равнището на ЕС.

По време на шведското председателство (първата половина на 2023 г.) тези приоритети бяха развити чрез конференция на високо равнище под надслов „Свобода да творим — Конференция на Европейския съюз за творческата свобода и културно-творческите сектори“ (16—17 февруари, Умео, Швеция) и чрез заключенията на Съвета относно изложените на риск и разселените творци (приети на 16 май). Конференцията, организирана от председателството, събра представители на институциите на ЕС, гражданското общество и културно-творческите сектори, за да обсъдят свободата на творчеството. Сред основните теми бяха свободата на изразяване, изключването от сферата на изкуствата, разселените творци и творците в риск, както и условията, необходими за процъфтяването на културно-творческите сектори. В заключенията на Съвета се потвърждава ключовата роля, която творците изпълняват в живота, развитието и устойчивостта на обществата и на отделните хора, и се подчертава необходимостта от защита на творчеството от заплахи или нарушения, които излагат творците на опасност в резултат на тяхната художествена дейност. Освен това в заключенията на Съвета бяха предложени практически мерки, включително „градове — убежища“, извънредни резиденции и интеграция в местните общности.

Творческата свобода остава основен приоритет в работата на Съвета в областта на културата през годините след това:

¹⁹ [Взаимно обучение относно приобщаващата социална закрила за творците и професионалистите в културно-творческата сфера — Европейска комисия](#)

²⁰ [Заключения на Съвета относно подкрепа за младите творци и специалисти в областта на културата и творчеството в началото на тяхната кариера](#)

²¹ [Финансиране, обучение, иновации и права върху интелектуалната собственост за културно-творческите сектори](#)

- По време на испанското председателство (февруари 2023 г.) министрите на културата на ЕС, приеха по време на неофициална среща, Декларацията от Касерес²²;
- По време на белгийското председателство (януари 2024 г.) финализирането на Европейския акт за свободата на медиите²³, макар и да не попадеше в компетенциите на Съвета по образование, младеж, култура и спорт (EYCS), беше значително постижение с последици за свободата на изразяване;
- По време на унгарското председателство (втората половина на 2024 г.) Съветът прие заключенията относно подобряването и насърчаването на достъпа до култура²⁴, включително разпоредби, които допринасят за защитата и насърчаването на творческата свобода;
- По време на полското председателство (януари 2025 г.) Съветът прие заключенията относно подкрепа за младите творци и специалисти в областта на културата и творчеството в началото на тяхната кариера²⁰;
- По време на датското председателство (февруари 2025 г.) Съветът прие заключенията относно стратегическата роля на културата, културното наследство и аудиовизуалните произведения за утвърждаването на европейските ценности и демократичната устойчивост²⁵.

В рамките на Културния компас за Европа се прилага подход, основан на правата, и се признава, че творческата свобода е от основно значение за здравите демократични общества и за устойчива Европа, която защитава своите ценности. Основна водеща инициатива в рамките на Културния компас е обявяването на нов периодичен Доклад за състоянието на културата в ЕС, с особен акцент върху преживяванията на творците във връзка с творческата свобода. С това също така ще се спомогне за защитата на творческата свобода чрез текущи и бъдещи политики и програми на ЕС, по-специално в предложената бъдеща програма „АгораЕС“ като част от следващия дългосрочен бюджет на ЕС. Държавите членки и институциите на ЕС следва да гарантират, че техните политики, правни рамки и административни практики подкрепят свободното художествено творчество, изразяване и разпространяване. „Европейският щит за демокрацията“²⁶, приет в същия ден като „Компас на културата“, има за цел да защитава и насърчава демокрацията и устойчивостта на обществото в дългосрочен план.

Според проучването на национално равнище държавите членки посочиха като основен отговор незаконодателни инициативи, включително конференции, стратегии и гаранции за свободата на творчеството в рамките на публичните програми или финансирането на културата, както и целеви програми, като например „Safe to Create“, и подкрепа за изложени на риск и разселени творци в градовете.

3) Стимулиране на цифровата трансформация на културно-творческите сектори

Цифровият преход продължи да бъде друга централна тема във връзка със сътрудничеството в областта на културната политика на ЕС. По време на белгийското председателство в рамките на двудневна конференция относно цифровата трансформация на културно-творческите сектори специален акцент беше поставен върху основано на данни ангажиране на публиката. Един от основните резултати беше „Манифестът от Гент“²⁷, който доведе до създаването на Европейския форум на политиката за основано на данни привличане на публика в културно-творческите сектори.

²² [Декларация от Касерес](#)

²³ [Регламент \(ЕС\) 2024/1083](#)

²⁴ [Заключения на Съвета относно подобряването и насърчаването на достъпа до култура](#)

²⁵ [Заключения на Съвета относно стратегическата роля на културата, културното наследство и аудиовизуалните произведения за отстояване на европейските ценности и демократичната устойчивост](#)

²⁶ [JOIN\(2025\) 791 final](#)

²⁷ [Манифест от Гент](#)

През май 2025 г. Съветът прие заключения²⁸, в които призовава за овластяване на културно-творческите сектори чрез основано на данни привличане на публика, повишаване на квалификацията, обмен на информация и подкрепяща рамка на политиката.

В продължение на това през март 2026 г. Форумът публикува документ на политиката²⁹, адресиран до Комисията и държавите членки, съдържащ препоръки за укрепване на грамотността по отношение на данните в културно-творческите сектори, за разработване и въвеждане на стандартизирани показатели за аудиторията, както и за създаване на инструменти за улесняване на основано на данни ангажиране на публиката.

Културният компас подсилва този приоритет, като предлага действия за подобряване на събирането и анализа на данни (център за културни данни, доклад за състоянието на културата), за използване на цифровите технологии и ИИ в културно-творческите сектори и индустрии, както и за по-нататъшно развитие на общото европейско пространство на данни за културното наследство. Няколко обсъждания между министрите на културата от ЕС, както на официални заседания, така и по време на неформални срещи, организирани от ротационните председателства, бяха съсредоточени върху цифровата трансформация, по-специално ИИ. Това включва неформалната среща на министрите на културата в Никозия на 1—2 юни, която беше съсредоточена върху теми като културните права, творчеството и ИИ.

В проучването държавите членки посочват инициативите за финансиране предимно като примери за мерки на национално равнище, прилагани по време на периода на работния план, като няколко пъти посочват средствата по националния план за възстановяване и устойчивост, с които се подкрепя цифровият и екологичният преход в културно-творческите сектори. Една от основните области беше цифровизирането на културното наследство³⁰.

4) Стимулиране на екологичния преход в културно-творческите сектори, със специален акцент върху енергийната криза

През първите шест месеца на 2023 г. шведското председателство проведе анализ в рамките на Комитета по въпросите на културата (САС), за да оцени въздействието на енергийната криза върху културно-творческите сектори. Констатациите бяха обобщени в бележка на председателството³¹. Това последва резкия скок в цените на енергията, който имаше и продължава да има значителни финансови последици за културно-творческите сектори, като променя структурата на разходите за техните дейности. В документа се разглеждат културното наследство и енергийните характеристики, обсъжда се Директивата относно енергийните характеристики на сградите (ДЕХС)³² и се събират примери за мерки за подкрепа от страна на ЕС и държавите членки в духа на споделянето на знания и добри практики. През септември 2023 г. в рамките на структурирания диалог „Гласовете на културата“ между Комисията и културно-творческите сектори се състоя среща, на която се обсъди как тези сектори стимулират екологичния преход, като същевременно се справят с енергийната криза³³.

Групата по ОМК „Стимулиране на екологичния преход в културно-творческите сектори, със специален акцент върху енергийната криза“ започна своята работа през април 2024 г. под съпредседателството на Ирландия (Околна среда) и Италия (Култура). В групата участваха 42 експерти от 22 държави членки, както от министерствата на културата, така и от министерствата на климата и околната среда. Тя имаше четири основни цели: разширяване на обхвата на доказано ефективните добри практики и инструменти в подкрепа на усилията за екологизация на културно-творческите сектори, като същевременно се подчертава недостатъчно признатата роля на културата за осъществяване на промените в начина на

²⁸ [Заклучения на Съвета относно овластяването на културно-творческите сектори чрез основано на данни привличане на публика](#)

²⁹ [Naar datagedreven publieksonwikkeling in Europa | Departement Cultuur, Jeugd & Media](#)

³⁰ [Recovery and Resilience Scoreboard – Thematic Analysis – Culture and Creative Industries.pdf](#)

³¹ [Оценка на енергийната криза — Заключителна бележка на председателството 8649/23](#)

³² [\(ЕС\) 2024/1275.](#)

³³ [Доклад от брейнсторминга на „Гласове на културата“: Culture and creative sectors and industries driving green transition and facing the energy crisis \(Културно-творческите сектори и отрасли като двигатели на екологичния преход и пред изпитанията на енергийната криза\)](#)

мислене, необходими за справедлив, приобщаващ и равноправен екологичен преход. Работата на експертите се основаваше на предишни доклади по Отворения метод на координация (ОМК) и проучвания на ЕС, на външен експертен опит, както и на две специално проведени проучвания. Резултат от нея беше докладът „Creative shifts: Empowering culture for sustainable living“ (Творчески промени: овластяване на културата за устойчив начин на живот), обявен на Mondiacult в Барселона (септември 2025 г.) и публикуван през декември 2025 г.³⁴.

Докладът показва как културно-творческите сектори вече оказват въздействие чрез енергоспестяване, адаптиране към климатичните промени, практики на кръговата икономика и устойчива мобилност. Той съдържа препоръки за подобряване на използването на съществуващите инструменти и данни с цел вземане на обосновани решения, разширяване на обхвата на доказано ефективните добри практики, стимулиране на действията чрез целенасочени политики и институционална подкрепа, засилване на споделянето на знания в цяла Европа и по-добро интегриране на културата в националните и европейските стратегии за климата. Експертите по ОМК продължават усилията си за разпространение на национално равнище, за да съдействат препоръките от доклада да бъдат взети предвид при предприемането на мерки на политиката. В Културния компас за Европа се подчертава необходимостта от справяне с изменението на климата и екологичната устойчивост чрез творчески подходи като ключова област за действие.

Според държавите членки този ОМК е повлиял на приоритетите в политиката и финансирането, като е вдъхновил национални схеми за финансиране на устойчиви практики в културно-творческите сектори и е допринесъл за разработването на стратегии в областта на климата за културните институции и културното наследство, като по този начин е засилил ролята на културата за постигането на екологичните цели.

5) Укрепване на културно-творческото измерение в европейския сектор на видеоигрите

Европейският сектор на видеоигрите получава все по-голямо признание за своя културен и икономически потенциал, което дава тласък на целенасочени усилия на равнището на ЕС. През 2024 г. Комисията организира четири кръгли маси, за да проучи i) икономическото и културното значение на игрите както в рамките на игровата индустрия, така и извън нея; ii) недостига на умения и изоставането в областта на иновациите в сектора; iii) нуждите от инвестиции и налично финансиране; и iv) националните и регионални политики/практики и взаимното обучение. С участието на над 50 представители от администрациите на държавите членки, академичните и стопанските среди, по време на обсъжданията беше подчертана необходимостта от по-голямо признаване на културната и икономическата стойност на видеоигрите, от подобряване на развитието на уменията, от разширяване на възможностите за технологични иновации и от укрепване на сътрудничеството между публичния и частния сектор. Този процес помогна на Комисията да определи основните заинтересовани страни в държавите членки, което доведе до последващи консултации, свързани със сектора. Той също така послужи като основа за основното пазарно проучване на Комисията относно видеоигрите³⁵ и предостави ценна информация относно нуждите на сектора по отношение на политиките.

През ноември 2023 г. министрите на културата приеха заключенията на Съвета³⁶, като се съгласиха да засилят културното и творческото измерение на сектора на видеоигрите в Европа и признаха неговия потенциал за предаване на културно съдържание и на богатството на европейското творчество, наследство и история.

Примери за мерки, предприети от държавите членки с цел стимулиране на сектора на видеоигрите, включват данъчни облекчения за проекти в областта на видеоигрите и схеми за финансиране. Някои примери за тези мерки са свързани с проекти за популяризиране на

³⁴ [Творчески промени — Служба за публикации на ЕС](#)

³⁵ [Доклад „The European media industry outlook“ \(Перспективи за европейската медийна индустрия\) — Служба за публикации на ЕС](#)

³⁶ [Укрепване на културно-творческото измерение в европейския сектор на видеоигрите](#)

културното наследство (музеи, обекти) и междусекторното сътрудничество между разработчици, дизайнери и традиционни творци. Примерите за дейности, които не са свързани с финансиране, включват парламентарни доклади относно политиката в областта на видеоигрите и диалог с представители на отрасъла.

6) Преглед на изпълнението на заключенията на Съвета относно възстановяването, издръжливостта и устойчивостта на секторите на културата и творчеството.

През май 2021 г., една година след избухването на пандемията от COVID-19, по време на португалското председателство Съветът одобри заключения относно възстановяването, издръжливостта и устойчивостта на културно-творческите сектори, като подчерта необходимостта от предприемане на мерки за тяхната подкрепа както по време на криза, така и след нея. Последващата равностойна на изпълнението на тези заключения беше извършена от шведското и испанското председателство, като по време на заседанието на Комитета по въпросите на културата към Съвета през март 2023 г. се състоя обмен на мнения между държавите членки и Комисията, а в отговор на запитванията на председателството бяха предоставени писмени становища.

По време на кризата чрез специално предназначени безвъзмездни средства бяха подкрепени събития на живо, цифрови проекти и свободно практикуващи специалисти в цяла Европа. В същото време рационализираните процедури, като например безвъзмездната помощ, цифровите портали за кандидатстване и намалените изисквания за документация, направиха финансирането по-достъпно. Например, финансирането за програмата „Творческа Европа“ бе увеличено с 67 % — от 1,46 млрд. евро за периода 2014—2020 г. до 2,44 млрд. евро за периода 2021—2027 г., с цел подпомагане на усилията за възстановяване. Националните инициативи допълнително засилиха устойчивостта чрез статuti на творците, насочени към подобряване на защитата на свободно практикуващите специалисти, обезщетения за безработица, данъчни облекчения и отсрочки за плащане на социалноосигурителни вноски. Мобилността беше улеснена и чрез опростени процедури за трансгранично пътуване и насоки в областта на данъчното облагане. Цифровото излъчване на събития също беше подкрепено или стимулирано.

Държавите членки подкрепиха цифровия и екологичния преход, както и устойчивостта на културно-творческите сектори, като се възползваха от Механизма за възстановяване и устойчивост. Сред приетите ключови мерки са реформи, например относно статута на творците; инвестиции в технологично обновяване на театри, архиви на музеи и други културни оператори; подкрепа за цифровизацията на културното наследство, за ремонтни дейности с цел подобряване на енергийната ефективност на сгради с културно предназначение, за екологични практики и за изграждане на капацитет. Освен това някои държави членки са планирали иновативни действия за оползотворяване на силата на културата за социално сближаване и благополучие³⁷. Инструменти като ръководството на Комисията за финансиране „CulturEU“³⁸ подобриха прозрачността и достъпността до финансиране от ЕС. Комисията подобри мобилността чрез схемата „Културата движи Европа“³⁹ и сподели възможности чрез платформи като CreativesUnite.

7) Преглед на изпълнението на заключенията на Съвета относно засилване на междукултурния обмен чрез мобилността на творците и професионалистите в културно-творческата сфера и чрез многоезичието в ерата на цифровите технологии

С цел да се направи преглед на изпълнението на тези заключения на Съвета в държавите членки и на равнището на ЕС, полското председателство стартира онлайн проучвания за събиране на информация относно съответните мерки, предприети след 2022 г.

³⁷ [Тематичен анализ на Механизма за възстановяване и устойчивост: Културно-творчески сектори](#)

³⁸ [Открийте възможности за финансиране за културно-творческите сектори — Култура и творчество](#)

³⁹ [„Културата движи Европа“ — Култура и творчество](#)

Почти всички държави членки посочиха, че разполагат с национални схеми, като например творчески резиденции, безвъзмездни средства за пътуване и стипендии, чиято цел е да насърчават глобалното сътрудничество в областта на изкуствата, музиката и литературата. На равнището на ЕС схемата „Културата движи Европа“ (финансирана в рамките на „Творческа Европа“) се превърна във водеща възможност за мобилност на творците благодарение на достъпните си постоянни покани за кандидатстване и фокуса си върху новоизгряващите таланти. Държавите членки и Комисията насърчават допълнително мобилността чрез събития за взаимно обучение и бюрата по програма „Творческа Европа“. Продължават обаче да са налице предизвикателства, включително ниска осведоменост, фрагментирана информация, икономически бариери, сложност при издаването на визи, административни пречки и езикови бариери, като всички те изискват индивидуално адаптирани решения. В документа за преглед се призовава за по-тясно взаимодействие между програмите „Еразъм+“ и „Творческа Европа“, както и за полагане на усилия за насърчаване на многоезичието чрез образованието, инструментите, базирани на изкуствен интелект, като например eTranslation, и мерки за защита на езиките на малцинствата с цел преодоляване на цифровото неравенство.

4.2. Приоритет 6 Култура за хората: укрепване на културното участие и ролята на културата в обществото

8) Културата и утвърждаването на демокрацията: към културно гражданство в Европа

За да изпълни тази мярка, Комисията стартира „Проект за проучване на културата и демокрацията и взаимно обучение“. В настоящия документ се разглежда как училищата, творците и културните организации могат да си сътрудничат чрез изкуства, основани на участието, и културни дейности, за да повишат демократичната и гражданската ангажираност на младите хора.

Проектът, който се изпълнява от консорциум от изпълнители от юни 2025 г. и е с продължителност 27 месеца, преследва две основни цели: на първо място, да се събере наличната информация за ефективното сътрудничество между училищата и културните институции на национално, регионално и местно равнище, като се набележат практически начини за подкрепата им като стратегически инструменти; на второ място, да се споделят тези знания и примери за добри практики със създателите на политики, педагозите, професионалистите в творческата сфера и други ключови заинтересовани страни, като по този начин се осигури информация за политиките и практиките в целия ЕС. Резултатите ще включват проучване, обобщаващо основните изводи за политиката и практиката, и сборник с добри практики, които се очакват в средата на 2026 г., последвани от четири взаимни обучения (до 2027 г.) за създателите на политики в областта на културата и образованието. Работата ще приключи с наръчник за практикуващите специалисти, съдържащ конкретни указания за това как да се установяват и осъществяват такива сътрудничества, както и със заключителна конференция.

По време на датското председателство Съветът прие посочените по-горе заключения⁴⁰, в които се очертава всеобхватна рамка за защита и насърчаване на европейските ценности и на демократичната устойчивост чрез културата и културното наследство, особено в контекста на геополитическите предизвикателства.

В целия ЕС културата и демокрацията продължават да бъдат основен приоритет, като държавите членки прилагат разнообразни мерки, като например междуведомствено сътрудничество за създаване на структурни полезни взаимодействия между училищата и културните институции. Националните стратегии в областта на културата все по-често включват тази тема, докато водещите институции препозиционират мисиите си с цел насърчаване на демократичния диалог. Инициативите за повишаване на осведомеността допълват тези усилия

⁴⁰ [Заклучения на Съвета относно стратегическата роля на културата, културното наследство и аудио-визуалните произведения за отстояване на европейските ценности и демократичната устойчивост](#)

9) Култура и здраве

Нарастващите доказателства и признаването на ролята на културата за подобряване на здравето и благополучието доведоха до това, че на равнище ЕС се обръща все по-голямо внимание на това жизненоважно междусекторно сътрудничество.

През февруари 2024 г. започна работата на групата по отворения метод на координация в областта на културата и здравеопазването. В нея участваха представители на министерствата на културата, министерствата на здравеопазването и неправителствени организации от почти всички държави — членки на ЕС, както и външни експерти, включително от СЗО. Натоварена със задачата да разгледа убедителните международни доказателства, групата проучи как участието в културни и творчески дейности подпомага постигането на по-добри здравни резултати и подобряването на благосъстоянието на индивидуално, общностно и обществено равнище, по-специално по отношение на насърчаването на здравето, профилактиката на заболяванията, управлението и лечението на здравословни състояния (включително физическото и психичното здраве), както и социалното приобщаване и сближаване.

Тази дейност получи допълнителна подкрепа в края на 2024 г., когато Съветът, под унгарското председателство, прие заключенията относно достъпа до култура⁴¹, като същевременно призна важността на участието в културния живот за личното здраве и благосъстояние. Освен това в заключенията на Съвета от юни 2025 г. относно насърчаването и защитата на психичното здраве на децата и юношите в цифровата ера⁴² се подчертава значението на участието в културни дейности, библиотеките и културните центрове за насърчаването на здравословен начин на живот и предлагането на алтернативи на времето, прекарано пред екрана.

Доклад на групата по ОМК „Култура и здраве: Време е за действие“⁴³ беше представена от комисаря Глен Микалеф и испанския министър на културата Ернест Уртасун на конференцията Mondiacult в Барселона на 29 септември 2025 г. В него се съдържат препоръки за политиките, насочени към лицата, вземащи решения на европейско, национално, регионално и местно равнище, както и към културните организации. Докладът очертава бъдеще, в което всеки в Европа има достъп до културно и творческо участие като неразделна част от своя път към здравето, което води до по-добри резултати за здравето и благополучието, както и до по-високо качество на живот за всички.

Констатациите в доклада подчертават глобалните и секторните предизвикателства — обхващащи здравеопазването, културата и техните пресечни точки — като същевременно набелязват 21 възможности за междусекторно сътрудничество. Констатациите са илюстрирани с множество добри практики от всички държави членки, както и с трансгранично европейско сътрудничество. Резултатите от ОМК се използват широко и служат като доказателствена основа за интегрирането на културата в политиките в областта на здравеопазването, като допринасят за утвърждаването на ролята на културата за благополучието и превенцията. Това доведе до конкретни резултати, като например разработването на програми за изкуство в здравеопазването (включително културни предписания и инициативи в болнична среда), засилване на сътрудничеството между министерствата на културата и здравеопазването, както и до включването на културата в националните стратегии за психично здраве. Темата получи допълнителна политическа подкрепа от министрите на културата и здравеопазването, както и от държавните секретари, присъствали на заседанията на ОМК и на представянето на доклада на ОМК в няколко държави.

Темата „Култура и здраве“ остава приоритет в Културния компас. Комисията, с подкрепата на експертите и националните звена за контакт, ще разработи насоки на ЕС относно културата, здравето и благополучието до 2028 г.

⁴¹ [Заключения на Съвета относно подобряването и насърчаването на достъпа до култура](#)

⁴² [Заключения на Съвета от юни 2025 г. относно насърчаването и защитата на психичното здраве на децата и юношите в цифровата ера](#)

⁴³ [Култура и здраве — Служба за публикации на ЕС](#)

10) Изграждане на мостове: засилване на многобройните роли на библиотеките и читалищата като центрове за получаване и разпространение на културни произведения, умения и европейски ценности

През 2023 г. на група по ОМК беше възложено да проучи начините за укрепване и популяризиране на многобройните роли на обществените библиотеки, както и да разбере по-добре и да документира културните, обществените и демократичните роли, които библиотеките изпълняват в обществото. Работата започна през февруари 2024 г., като в нея се включиха 36 експерти от 25 държави — членки на ЕС, с принос от държави извън ЕС, включително Норвегия, Турция, Исландия, Грузия, Молдова, Швейцария, Украйна и Обединеното кралство. В края на октомври 2026 г. е планирана заключителна конференция на председателството, на която Ирландия ще бъде домакин.

Изготвеният в резултат на това доклад (планиран за публикуване до средата на 2026 г.) има за цел да стимулира общоевропейски дебат относно по-доброто използване на потенциала на библиотеките за справяне с обществените предизвикателства. Той изгражда мостове между създателите на политики и библиотечно-читалищните дейци и предлага насоки за насърчаване на иновациите, разширяване на услугите и засилване на приноса на библиотеките към европейските ценности и обществените цели. В него са представени примери за добри практики на библиотеки, които предлагат местни решения на 10 обществени предизвикателства, като използват интегриран подход, съобразен с европейските, националните и регионалните стратегии. Сред своите препоръки докладът посочва шест ключови фактора на високо равнище, които ще гарантират устойчивостта на обществените библиотеки в бъдеще и ще засилят тяхното въздействие. Настоящата група по ОМК допринесе за засилване на признаването на библиотеките като ключова социална и демократична инфраструктура.

На 14—15 октомври 2024 г. Унгария беше домакин на конференция в рамките на председателството, озаглавена „ReAImpaging public collections in the 21st century in light of technological developments“ (Преосмисляне на публичните колекции през XXI- век в светлината на технологичното развитие), на която бяха разгледани ключови теми, включително цифровизацията и технологичните иновации, променящи публичните колекции. На национално равнище, според проучването, проведено в рамките на подготовката на настоящия доклад, държавите членки са работили по национални закони за библиотеките или по изменения, разширяващи функциите на библиотеките. Целенасочени мерки за финансиране — включително подкрепа по линия на планове за възстановяване и устойчивост и фондовете на политиката на сближаване (по-специално по линия на Европейския фонд за регионално развитие) — насочени към инвестиции, обхващащи модернизирането на мрежите на обществените библиотеки като културни центрове, приобщаващи обществени пространства и програми, насочени към младата публика и откриването на културното наследство.

Няколко програми на ЕС подкрепиха съответни проекти, както е подчертано в доклада „The multifaceted role of public libraries“ (Многогранната роля на обществените библиотеки)⁴⁴.

11) Защита на децата и младежите от вредно съдържание на цифровите платформи

Акът за цифровите услуги (АЦУ)⁴⁵ има за цел да създаде по-безопасно цифрово пространство за всички потребители и поставя в центъра си защитата на малолетните и непълнолетните лица в интернет, като изисква от платформите да гарантират високо равнище на неприкосновеност на личния живот, безопасност и сигурност на малолетните и непълнолетните лица по отношение на предлаганите от тях услуги. В периода 2023—2026 г. Комисията подкрепи прилагането на Акта за цифровите услуги (АЦУ) чрез редица семинари и кръгли маси, включително i) целодневно събитие за заинтересованите страни по АЦУ (юни 2023 г.), с

⁴⁴ Програми като „Творческа Европа“, „Хоризонт Европа“, „Еразъм+“ или фондът „Убежище, миграция и интеграция“ (ФУМИ); „The multifaceted role of public libraries“ (Многогранната роля на обществените библиотеки); [Многогранната роля на обществените библиотеки — Служба за публикации на Европейския съюз](#)

⁴⁵ [\(ЕС\) 2022/2065](#)

няколко семинара, посветени на защитата на непълнолетните, с цел обсъждане на приоритетите при прилагането преди пълното влизане в сила на АЦУ (от февруари 2024 г.); ii) тематичен семинар със заинтересованите страни относно оценките на риска за много големи онлайн платформи (април 2025 г.); iii) два консултативни семинара относно изготвянето на насоките за защита на малолетните и непълнолетните лица съгласно член 28 от АЦУ (октомври 2024 г. и юни 2025 г.), както и относно обратната връзка от фокус групи с участието на деца в седем държави членки с подкрепата на центровете за по-безопасен интернет; iv) редовни онлайн кръгли маси с организации на гражданското общество (2024—2026 г.) с цел повишаване на осведомеността относно АЦУ и обмен на мнения относно развитието в областта на научните изследвания и анализа на риска на национално и местно равнище; v) няколко годишни дейности в рамките на стратегията за по-добър интернет за децата (BIK+)⁴⁶, с акцент върху АЦУ.

В Директивата за аудиовизуалните медийни услуги (ДАВМУ)⁴⁷ се определят специфични за сектора задължения за платформите за споделяне на видеоклипове с цел защита на малолетните и непълнолетните лица от вредно аудиовизуално съдържание. В рамките на текущата оценка на Директивата за аудио-визуалните медийни услуги (ДАВМУ) и предстоящия преглед до третото тримесечие на 2026 г. ще се прецени дали действащите правила за защита на малолетните и непълнолетните лица са подходящи за целта, по-специално в онлайн средата, и ще се обърне внимание на евентуалните недостатъци. Като част от този процес бяха организирани покана за предоставяне на данни и обществена консултация, както и срещи със заинтересованите страни, които обхванаха и правилата за защита на непълнолетните лица съгласно директивата.

Стратегията BIK+ и мрежата от центрове за по-безопасен интернет в държавите членки продължават да играят ключова роля при предоставянето на консултации относно безопасността на децата, образованието и участието на младите хора. През 2025 г. ежегодният Форум за по-безопасен интернет на Комисията, ръководен от младежи, беше посветен на темата „Защита и овластяване на младежта в цифровата ера“ и събра над 800 участници от повече от 65 държави. Всеки февруари се отбелязва „Денят за по-безопасен интернет“, като по целия свят се провеждат дейности под мотото „Заедно за по-добър интернет“. Планът за действие на ЕС за 2026 г. срещу кибертормоза⁴⁸ беше изготвен въз основа на консултации с над 400 заинтересовани страни и мнения, събрани от 6 300 деца. С цел координиране на усилията на равнище ЕС мрежата от центрове за по-безопасен интернет организира редовен обмен на добри практики, като заедно с платформата BIK през 2025 г. тя достига до повече от 46 милиона души в Европа и извън нея. Няколко държави членки са финансирали проекти, свързани с безопасното ползване на интернет и медийната грамотност.

12) Възможност за откриване на разнообразно европейско културно съдържание в цифровата среда

В работния план се подчертава необходимостта от укрепване на възможността за откриване на разнообразно европейско културно съдържание в цифровата среда, което накара Комисията да възложи провеждането на проучване с цел по-добро разбиране на тази сложна и все по-актуална тема.

Проучването, публикувано на 8 април 2026 г.⁴⁹ и фокусирано предимно върху музиката и книгите, посочва възможностите, произтичащи от дигитализацията, като например по-голямата демократизация на културата и по-широкия достъп до нея. В него се подчертават и основните предизвикателства пред европейските произведения при достигането до публика извън границите, включително езиковите бариери и пропуските в превода, непрозрачността на алгоритмите и доминирането на платформите. Сред другите фактори, които оказват влияние върху разнообразието, са алгоритмичните пристрастия, ограниченията в данните,

⁴⁶ [Стратегия за по-добър интернет за децата \(BIK+\)](#)

⁴⁷ [\(ЕС\) 2018/1808](#)

⁴⁸ [COM\(2026\) 71 final](#)

⁴⁹ [Възможност за откриване на разнообразно европейско културно съдържание в цифровата среда — Служба за публикации на ЕС](#)

неравенствата при популяризирането и подбора на съдържание, пропуските в капацитета и цифровата грамотност — като всичко това се утежнява от нарастването на съдържанието, генерирано от изкуствен интелект. В проучването се стига до заключението, че са необходими съгласувани усилия, за да се използват пълноценно възможностите, които предлага цифровизацията, да се преодолеят констатираните структурни дисбаланси и да се използва технологията за подобряване на откриваемостта на европейските произведения.

Препоръките, насочени към културните сектори, цифровите платформи и създателите на политики на равнището на ЕС и на национално равнище, засягат шест стратегически области на действие: i) насърчаване на сътрудничеството и структурата на управление за справедлива откриваемост; ii) засилване на сътрудничеството в областта на данните и съвместното генериране на знания; iii) изграждане на цифров капацитет и инструменти за творци и културни организации; iv) мерки, ориентирани към аудиторията; v) ускоряване на научните изследвания и иновациите за откриваемост; и vi) укрепване на предлагането на европейско съдържание: финансиране, кураторство, видимост и прозрачност. Проучването беше представено на специална конференция със заинтересовани страни и представители на държавите членки в Брюксел на 20 април 2026 г.

След публикуването на проучването Комисията пое ангажимент да продължи да подкрепя инвестициите в откриваемостта на разнообразно културно съдържание, създавано в Европа, с цел насърчаване на неговото потребление в рамките на ЕС и извън него, както е предвидено в Културния компас.

4.3. Приоритет в) Култура за планетата: освобождаване на мощта на културата

13) Статистика за културата — изграждане на устойчивост във и чрез културата

През 2023 г. Евростат създаде работна група с представители на националните статистически институти на държавите членки на ЕС и членове със статут на наблюдатели от избрани ключови организации с цел актуализиране на статистическата рамка на ЕС за статистическите данни в областта на културата. Държавите членки приеха преработената рамка през пролетта на 2026 г. В съгласие с държавите — членки на ЕС, Евростат изготви актуализирано ръководство за статистическите данни в областта на културата, което отразява преработената рамка. След въвеждането му първите резултати се очакват през 2026 г., в зависимост от графика и обхвата на събирането на данни.

Тази нова рамка на ЕС за статистическите данни в областта на културата, заедно с преразглеждането на съответните официални класификации, като например NACE Rev. 2.1, ще даде възможност на Евростат да разпространява по-точни данни, включително за заетостта в културно-творческите сектори, за да се предостави по-ясна представа за тази област и нейните различни подсектори. Въз основа на предишната работа, както е посочено в Културния компас, Комисията ще създаде Централна база данни за културата в ЕС⁵⁰ за събиране и анализиране на данни и информация за културата, проследяване на тенденциите и обединяване на най-добри практики.

За периода на работния план много държави членки отчетоха напредък в разработването на културни показатели и системи за данни.

14) Управление на културата

В началото на 2026 г. кипърското председателство организира няколко „онлайн семинара“ с участието на експерти като част от експертен процес, в рамките на който бе възможно по неформален начин да се намери пресечната точка между знанията от практиката, научните изследвания и изготвянето на политики. Тези сесии започнаха с разглеждане на въпроса как културното управление би могло да се справи с възникващите обществени и политически реалности, белязани от цифровата трансформация, геополитическата несигурност, екологичния

⁵⁰ Данните относно аудио-визуалния сектор ще продължат да се предоставят от Европейската аудио-визуална обсерватория и доклада на Комисията относно прогнозите за европейските медии.

преход и нарастващите изисквания за демократично участие. Заключителната конференция, първоначално планирана за началото на март 2026 г. в Никозия, за съжаление беше отменена в последния момент поради ескалиращата криза в Иран.

15) Действия в областта на климата чрез културата, включително изкуствата и културното наследство

На 17 септември 2024 г. се състоя неофициална среща с бивши членове на групата по ОМК „Засилване на устойчивостта на културното наследство спрямо последиците от изменението на климата“. Целите ѝ бяха: i) преглед на развитието на политиката на национално равнище, произтичащо от препоръките в доклада; ii) представяне на допълнителни примери за най-добри практики от членовете; и iii) обсъждане на по-нататъшни действия за подпомагане на разпространението на доклада и за засилване на неговото въздействие.

На равнището на ЕС много конкретен резултат от доклада е стартирането на Европейско партньорство за устойчиво културно наследство (2026 г.), финансирано по линия на „Хоризонт Европа“ — една от 20-те водещи инициативи в Културния компас. На международно равнище ЕС участва в основани на културата действия в областта на климата в качеството си на експертен партньор в Group of Friends of Culture-Based Climate Action (Групата на приятелите във връзка с основани на културата действия в областта на климата). Това е коалиция от държави — членки на ООН, междуправителствени агенции и организации от Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата, чиято цел е да създаде политически импулс за признаване на ключовата роля на културата в борбата с изменението на климата.

Програмата „Творческа Европа“ подкрепи създаването на инструменти като доклада⁵¹ „Екологизиране“ на програмата „Творческа Европа“ и свързаните с него насоки за оценка на качеството на екологичните аспекти в проектите по „Творческа Европа“ (направление „Култура“)⁵².

Отговорите на държавите членки на проучването сочат, че във връзка с този въпрос се прилагат различни мерки. Те включват i) интегрирането на културното наследство в стратегиите за изменението на климата; ii) оценка на уязвимостта на културното наследство по отношение на изменението на климата; iii) включване на екологични критерии в рамките на публични безвъзмездни средства за култура и iv) финансиране за предотвратяване на щети, свързани с последиците от изменението на климата, върху културни паметници. Други примери за финансиране включват i) инициативи по Новия европейски Баухаус (НЕБ), свързващи гражданското участие с устойчивото местно развитие; ii) включването на културното наследство в стратегиите за издръжливост спрямо изменението на климата; iii) калкулатор на емисиите на CO₂ за музеи; както и iv) участие в международни обучения, семинари и конференции, посветени на изменението на климата и културата.

16) Висококачествена жизнена среда за всички

В съответствие с препоръките на групата по ОМК относно инвестирането във висококачествена архитектура и жизнена среда за всички (2021 г.)⁵³ и със заключенията на Съвета относно културата, висококачествената архитектура и застроената среда като ключови елементи на инициативата „Нов европейски Баухаус“ (2021 г.)⁵⁴, европейските директори по архитектурните политики (European Directors of Architecture Policies (EDAP)) се събираха в рамките на всяко председателство на Съвета. Обсъжданията им бяха съсредоточени върху инициативи за постигане на висококачествена жизнена среда за всички (включително живеещите в селски и отдалечени райони, като най-отдалечените региони) и същевременно бяха проучени полезните взаимодействия с мрежата на НЕБ.

⁵¹ [Екологизиране на програма „Творческа Европа“ — Служба за публикации на ЕС](#)

⁵² [Оценка на качеството на екологичните аспекти в проектите по програма „Творческа Европа“ \(направление „Култура“\) — Култура и творчество](#)

⁵³ [Към споделена култура за архитектура — Доклад](#)

⁵⁴ [Нов европейски Баухаус:красиво, устойчиво, заедно](#)

Срещите на европейските директори за архитектурните политики (EDAP) и свързаните с тях европейски конференции по въпросите на архитектурните политики засягаха теми като i) прилагането на политиките (от политиката към практиката); ii) качеството на жилищата на бъдещето (качествен живот в духа на архитектурната приемственост); iii) реставрация, обновяване и адаптирано повторно използване на културното наследство; и iv) подобряване на архитектурните конкурси и обществените поръчки (качествени пространствени решения чрез обществени поръчки). На заседанието на EDAP на 6 май 2026 г. беше изразена широка подкрепа за продължаване на обмена, взаимното обучение и диалога по политиката между държавите членки, институциите на ЕС и съответните заинтересовани страни в рамките на следващия работен план.

В периода юли 2023 г.—ноември 2024 г. инициатива за взаимно обучение, финансирана по програмата „Творческа Европа“, подпомогна местните и регионалните органи при планирането и реализацията на висококачествени архитектурни политики и проекти. Това улесни партньорския обмен между градове, региони и държави —членки на ЕС, както и между ключови заинтересовани страни, като акцентът беше поставен върху ефективните процеси и добрите практики. Това беше изложено в Съобщението на Комисията относно НЕБ и беше предприето в отговор на поканата на Съвета да се предоставят възможности за научни изследвания, изграждане на капацитет и взаимно обучение⁵⁵. Обявена като една от водещите инициативи в „Културен компас“, през декември 2025 г. Комисията прие ново Съобщение относно бъдещето на НЕБ⁵⁶ и свързано с него предложение за Препоръка на Съвета⁵⁷. Съветът прие тази препоръка на 11 май 2026 г.⁵⁸.

Мерките на държавите членки в тази област — както е посочено в проучването по работния план — обхващат правни мерки (като закони, установяващи критерии за качество в архитектурата), действия по финансиране (като инициативи за възстановяване на градското културно наследство, подкрепа за проекти за развитие на архитектурата и дизайна) и образователни и експертни дейности.

17) Опазване на наследството от природни и антропогенни бедствия

Повтарящите се кризи — от въоръжените конфликти до природните бедствия — подчертаха необходимостта от засилване на международните усилия за закрила, възстановяване и опазване на културното наследство на държавите.

След 2019 г. Комисията финансира проектите по програмата PROCULTHER („Защита на културното наследство от последиците от бедствия“) с цел да подкрепи разработването на паневропейски доктрини, по-специално в рамките на Механизма за гражданска защита на Съюза (МГЗС)⁵⁹. Инициативата постави началото на създаването на модул за опазване на културното наследство в рамките на Европейския резерв за гражданска защита⁶⁰, интегрира опазването на културното наследство в ученията на ЕС и разработи методология за съчетаване на управлението на риска от бедствия с опазването на културното наследство, включително чрез подход, обхващащ цялото общество⁶¹.

В допълнение към това финансираният от ЕС проект „Укрепване на капацитета в Украйна за оказване на първа помощ на културното наследство и планиране на

⁵⁵ [Заключения на Съвета относно културата, висококачествената архитектура и застроената среда като ключови елементи на инициативата „Нов европейски Баухаус“](#)

⁵⁶ [Съобщение относно „Новия европейски Баухаус“ — „Новият европейски Баухаус“](#)

⁵⁷ [Предложение за препоръка на Съвета относно „Новия европейски Баухаус“ \(НЕБ\)](#)

⁵⁸ [Препоръка на Съвета относно „Новия европейски Баухаус“](#)

⁵⁹ Чрез МГЗС Комисията може да изпраща консултативни мисии, които дават препоръки за опазването на културното наследство в кризисни ситуации. При поискване тя може да подпомогне и евакуацията на движимо културно наследство, което е изложено на риск. Освен това по линия на МГЗС се създава група от експерти със специализирани познания в областта на опазването на културното наследство.

⁶⁰ Европейска гражданска защита — Европейска гражданска защита и европейски операции за хуманитарна помощ

⁶¹ PROCULTHER-4ALL | Мрежа на Съюза за знания в областта на гражданската защита

възстановяването“ (завършен през септември 2024 г. и изпълнен от ICCROM)⁶² обучи 23 професионалисти в областта на културното наследство от 11 области (включително пет региона на фронтната линия) с цел създаване на първия национален екип на Украйна от специалисти по първа помощ за културното наследство. Сега организацията разполага с необходимите средства за оценка, смекчаване и намаляване на рисковете от бедствия и конфликти за всички видове наследство и е готова да възстанови и опази безценното национално наследство на фона на продължаващата агресивна война на Русия срещу Украйна.

Друг проект, „Опазване на културното наследство от бедствия, екстремни метеорологични явления и сложни извънредни ситуации“ (2024—2027 г.)⁶³, представлява каскадна инициатива за развитие на капацитет, насочена към подобряване на смекчаването на риска от бедствия и на подготовеността за извънредни ситуации в обектите на културното наследство и институциите. През 2025 г. приключи първият успешен цикъл от обучителни сесии, съчетаващ онлайн и присъствени занятия, последван от проекти на място в държавите на участниците в началото на 2026 г.

Конференцията „Безопасно културно наследство — европейски предизвикателства във времена на война и криза“, организирана в рамките на полското председателство в Краков на 3—4 април 2025 г., също подчерта значението на опазването на културното наследство както физически, така и в цифров формат, предвид нарастващите рискове.

На национално равнище държавите членки са разработили национални стратегии и планове за предотвратяване на риска от бедствия, методологии за оценка на щетите, както и приложения за регистриране и оценка на щетите, нанесени на културното наследство. Финансирането е насочено към интервенции, изготвяне на насоки и наблюдение на уязвимостта на културното наследство към изменението на климата. Предложенията включват общоевропейско решение за дългосрочно съхранение на цифровото културно наследство, като работна група ще картографира наборите от данни за културното наследство и трансграничните изисквания.

18) Обмяна на информация между професионалистите в областта на културното наследство и компетентните органи за паметниците на културата във връзка с борбата срещу трафика на паметници на културата

В продължение на „Плана за действие на ЕС срещу трафика на културни ценности“ от декември 2022 г.⁶⁴, Комисията създаде експертна подгрупа по пазара на изкуство през декември 2023 г.⁶⁵, за да улесни обмяна на информация и дискусиите относно законодателството, програмите и политиките, свързани със защитата и търговията с културни ценности на единния пазар, както и да насърчи споделянето на добри практики. Подгрупата проведе четвъртото си заседание в Брюксел на 29 януари 2026 г.

Освен това, чрез програмата „Хоризонт Европа“ Комисията финансира редица различни проекти за борба с незаконния трафик на културни ценности, включително RITHMS⁶⁶ — проект за научни изследвания и иновации, насочен към укрепване на оперативния капацитет на полицейските, митническите и граничните органи в борбата срещу организирания и многоаспектен характер на трафика на културни ценности. Той беше представен на събитие относно бъдещите политики и най-добрите практики, озаглавено „Извън реставрацията — ролята на реставраторите и консерваторите в подкрепа на правоприлагащите органи в борбата срещу незаконния трафик на културни ценности“⁶⁷, проведено в Брюксел на 4 декември 2024 г. На събитието беше разгледано как реставраторите могат активно да допринесат за борбата с

⁶² [Укрепване на капацитета в Украйна за оказване на първа помощ на културното наследство и планиране на възстановяването — ICCROM](#)

⁶³ [READY track 1: Опазване на колекциите от културно наследство, живите традиции и практики в условията на бедствия, екстремни метеорологични явления и сложни извънредни ситуации — ICCROM](#)

⁶⁴ [COM/2022/800 final](#)

⁶⁵ [Подгрупа за пазара на произведения на изкуството — Регистър на експертните групи към Комисията и други подобни органи](#)

⁶⁶ [Проект RITHMS](#)

⁶⁷ [Извън реставрацията: Политики и най-добри практики на RITHMS](#)

подобни престъпления. В рамките на събитието се проведеха експертни панелни дискусии, практически семинар и обсъждания, посветени на сложните предизвикателства, пред които са изправени реставраторите и консерваторите в своята работа.

По време на неофициалната си среща в Никозия, Кипър, на 1 и 2 юни 2026 г. министрите на културата на ЕС признаха потенциала на новите технологии, по-специално на изкуствения интелект, за засилване на усилията в борбата срещу трафика на културни ценности, особено по отношение на проследимостта и надлежната проверка, и потвърдиха значението на продължаващото ангажиране и сътрудничество между държавите членки, включително в рамките на стандартите и регулаторните рамки на ЕС и на международно равнище.

В отговорите на държавите членки на проучването, проведено в рамките на подготовката на настоящия доклад, се набляга на създаването на мрежи, повишаването на осведомеността и сътрудничеството между полицията, митниците и министерствата. Те потвърдиха пълното прилагане на регламентите на ЕС относно въвеждането и вноса на движими културни ценности (Регламент (ЕС) 2019/880 и Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/1079 на Комисията). Те посочиха и конкретни случаи на междуинституционално сътрудничество, довели до връщането на откраднати културни ценности. Някои държави членки съобщиха, че са подписали двустранни споразумения за обмен на информация, съвместно обучение на полицейски служби и използване на цифрови инструменти за подобряване на проследимостта и уведомяването в рамките на ЕС. Обучителните дейности през този период включваха обучение, проведено от Работната група на ОССЕ по престъпленията срещу културното наследство, национални семинари за полицейски и митнически служители, както и семинар на ЮНЕСКО за изграждане на капацитет във Варшава и Кишинев, насочен към борбата с незаконния трафик на украински културни ценности.

4.4. Г. Култура за съвместни творчески партньорства: укрепване на културното измерение на външните отношения на ЕС

19) Управление на стратегическия подход на ЕС към международните културни отношения и рамка

Ролята на културата и международните културни отношения (МКО) като стратегически актив за глобалното влияние на Европа получава все по-голямо признание. Комисията и държавите членки осъществиха редица дейности в рамките на работния план. Експерти от министерствата на културата и от министерствата, отговарящи за външните отношения, си сътрудничат тясно в рамките на ОМК. Работата започна през май 2023 г. и обедини около 33 експерти от 23 държави — членки на ЕС, с принос от вътрешни и външни гост-лектори. Групата по ОМК се събра девет пъти и под съпредседателството на Словения и Люксембург изготви изчерпателен доклад с препоръки за подобряване на управлението на МКО на ЕС.

Настоящият доклад представя обзор на състоянието на международните културни отношения на ЕС, обхваща основните дискусии и приноси и съдържа 65 препоръки. Някои от тях са насочени към укрепването на срещите на висшите служители по международните културни отношения — единственият форум на равнище ЕС, на който могат да се събират високопоставени служители от министерствата на културата и отговарящите за външните отношения. По-конкретно, препоръките имат за цел да подобрят непрекъснатостта на работата на тези срещи и съгласуваността ѝ с по-широките стратегически приоритети. Очаква се тези препоръки да послужат като основа за преразглеждането на стратегията на ЕС за МКО, планирана за четвъртото тримесечие на 2027 г. в рамките на Културния компас. Освен това те предлагат практически насоки за укрепване на културната дипломация на ЕС и за засилване на нейното международно влияние, особено в днешната нестабилна, бързо променяща се и напрегната геополитическа обстановка.

20) Опазване на културното наследство и овластяване на местните културно-творчески сектори в Украйна

С оглед на продължаващата военна агресия на Русия срещу Украйна Комисията създаде експертна подгрупа по темата „Опазване на културното наследство в Украйна“. Подгрупата се

отчиташе пред Експертната група за културно наследство (създадена през 2019 г. вследствие на Европейската година на културното наследство през 2018 г.) и се състоеше от 26 международни експерти, включително 6 от Украйна. В периода юни 2023 г.—декември 2024 г. групата проведе пет срещи. Препоръките, публикувани през ноември 2024 г. на английски и украински език⁶⁸, са насочени към четири приоритетни области: i) признаване на културното наследство; ii) управление на риска. iii) документиране, мониторинг и събиране на данни; и iv) възстановяване на културното наследство. Участието на високо равнище от страна на украинските органи, като на четвъртата и петата среща присъстваха представители на ниво заместник-министри, гарантира националната ангажираност.

Въз основа на картографиране от 2022 г. на културните субекти и техните нужди — проведено след мащабната инвазия в Украйна и признаването на Украйна за официална страна кандидатка за членство в ЕС — Платформата за културни отношения организира дейности през 2024 г. (по искане на Комисията). В съответствие с Работния план на ЕС за културата, през януари 2024 г. Комисията стартира специална проектна дейност за оценка на състоянието на културно-творческите сектори в Украйна, с особен акцент върху интеграцията в ЕС и нейния потенциален принос за възстановяването на Украйна на фона на продължаващата агресивна война на Русия срещу страната.

От началото на тази война програмата „Творческа Европа“ предостави значителна подкрепа на Украйна. В рамките на направление „Култура“ бяха обявени две специални покани — 5 млн. евро през 2022 г. и 7 млн. евро през 2025 г. — за подкрепа на украински културни и творчески организации, специалисти и творци в справянето с настоящите и бъдещите последици от руската агресивна война, както и за опазване на културното наследство и творчески изпълнения както в Украйна, така и извън нея, в сътрудничество с организации от други държави, участващи в програмата „Творческа Европа“. Освен тези покани украинските организации са получили 7,64 млн. евро чрез други инициативи по програмата „Творческа Европа“ след 2022 г., включително проекти за европейско сътрудничество и схемата „Разпространение на европейски литературни произведения“. Освен това в рамките на „Културата движи Европа“ (2022—2025 г.) са отпуснати над 700 000 EUR под формата на безвъзмездни средства за мобилност на над 360 украински творци и професионалисти в сферата на културата.

Всички държави членки са предоставили различни инициативи в подкрепа на опазването на културното наследство на Украйна, предимно чрез финансиране, но също и чрез техническо сътрудничество. Въз основа на тези усилия на Конференцията за възстановяване на Украйна през юли 2025 г. Комисията стартира подхода „Екип Европа“ (ТЕА) за културното наследство в Украйна. В момента ТЕА включва 76 действия от 24 държави членки⁶⁹ и Комисията, както и ангажименти на държавите членки към Фонда за културно наследство на Украйна. Разработен от Alipr през 2025 г. по искане на Украйна, процесът получи техническа подкрепа от Комисията, включително чрез „Казуси относно фондовете за културно наследство в Европа“, публикувани през май 2025 г.⁷⁰.

21) Ролята на културата и на културните дейци за насърчаването и защитата на демокрацията и правата на човека в ситуации на нестабилност

В Заключенията на Съвета относно стратегически подход на ЕС към международните културни отношения и рамка за действие (приети от Съвета по външни работи на 8 април 2019 г.)⁷¹ се признава необходимостта от междусекторен подход към културата, като

⁶⁸ [Препоръки на експертната група, ръководена от Европейската комисия, относно опазването на културното наследство в Украйна — Служба за публикации на ЕС](#)

⁶⁹ AT, BE, CY, CZ, DE, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HR, IE, IT, LT, LV, MT, NL, PL, PT, RO, SI, SK, SE

⁷⁰ Европейска комисия: Генерална дирекция „Образование, младеж, спорт и култура“ и Европейска експертна мрежа по култура, *Тематични изследвания относно фондовете за културно наследство в Европа*, Служба за публикации на Европейския съюз, 2025 г., <https://data.europa.eu/doi/10.2766/1231060>

⁷¹ [Заключения на Съвета относно стратегически подход на ЕС към международните културни отношения и рамка за действие](#)

същевременно се цели да бъдат засилени ефективността и въздействието на външната политика на ЕС чрез включването на международните културни отношения в инструментите му в областта на външната политика. Настоява се за по-добра координация на политиките между генералните дирекции на Комисията, държавите членки и културните организации, включително при съвместното разработване на местни стратегии от делегациите на ЕС, държавите — членки на ЕС, и Комисията. Сътрудничеството в областта на културата продължи да насърчава общите ценности и уникалното културно многообразие на Европа като фактор за глобалното влияние на ЕС в света по отношение на справедливите, равноправни и дългосрочни партньорства.

„Единство в културното многообразие: През юни 2024 г. в Брюксел Платформата за културни отношения организира семинар на тема „Artistic freedom, human rights and the role of international cultural relations in Europe and beyond“ (Творческата свобода, правата на човека и ролята на международните културни отношения в Европа и извън нея) по искане на Европейската служба за външна дейност. Петнадесет лектори от институциите на ЕС и представители на държавите членки и гражданското общество обсъдиха значението на подкрепата за творческата свобода в условията на стесняващи се пространства, начините за използване на културното многообразие в полза на диалога и устойчивостта, въздействието на политическата динамика върху международните културни отношения, както и нестабилните условия и изпълнението на проекти.

На организираното от словенското председателство събитие „Отключено бъдеще!“ (12—15 септември 2021 г.) културно-творческите сектори бяха разгледани като катализатори на промяната. Организирано от Министерството на външните работи от 12 до 15 септември 2021 г., събитието обедини Конференцията на високо равнище за културата във външните отношения, Творческия форум Любляна, Европейската среща на върха на творческите индустрии и среща на висши служители по въпросите на международните културни отношения. Географският обхват включваше също Западните Балкани, Южното Средиземноморие и Африка.

Държавите членки се заеха с този въпрос предимно чрез финансирани инициативи. Те включват, наред с другото, финансиране за проекти на културни неправителствени организации, в които участват творци в изгнание от Русия и Беларус, безвъзмездни средства за украински творци, както и програми на съвети по изкуствата, насърчаващи творческата свобода, културното предприемачество и социалното приобщаване в нестабилни условия.

5. С ПОГЛЕД КЪМ БЪДЕЩЕТО: СЛЕДВАЩИЯТ РАБОТЕН ПЛАН ЗА КУЛТУРАТА

В този бързо променящ се (гео)политически и глобален контекст културата се превърна в стратегическа сила за една демократична, устойчива и конкурентоспособна Европа, основана на нашите общи ценности, творческата свобода и основните права. Въпреки това културните и творческите индустрии и отрасли са изправени пред неотложни предизвикателства — от изкуствения интелект и породените от цифровите технологии промени до икономическата нестабилност и социалните динамики. Европа трябва да им предостави възможности да се адаптират, да създават иновации и да процъфтяват, като по този начин гарантира, че те са подготвени за бъдещето.

Тази визия е заложена в **Културния компас за Европа от 2025 г.**, чрез който Комисията установи амбициозна стратегическа рамка на ЕС за изготвяне на политики. Компасът очертава ключови насоки за подкрепа и укрепване на културно-творческите сектори и за интегриране на културата във всички политики. Подкрепен от конкретни водещи инициативи — много от които вече са в ход — Компасът полага основите за дългосрочни амбиции по отношение на политиката.

Въз основа на това, както и на постигнатите резултати по работните планове за културата,

Съвместната декларация от 2026 г. „Европа за културата — култура за Европа“⁷² представлява тристранно политическо споразумение между Европейския парламент, Съвета на ЕС и Комисията. В него са заложили общи ангажменти и ръководни принципи за приоритетните области на сътрудничество на равнище ЕС в областта на културата, при пълно зачитане на компетентността на държавите членки. Подкрепена от трите институции, тази декларация затвърждава стратегическата насока, определена от „Компаса“, и предлага обща отправна точка за бъдещето.

Следващият многогодишен **работен план на ЕС за културата за периода след 2026 г.** предлага ключова възможност тази колективна визия и политически консенсус да бъдат превърнати в целенасочени, въздействащи и обвързани с конкретни срокове действия. Чрез тясно привеждане в съответствие с новата стратегическа основа, предоставена от Компаса и Съвместната декларация, работният план може допълнително да подобри съгласуваността на политиките и да насърчи взаимното допълване със съществуващи или планирани инициативи. Като се фокусира върху **най-належащите теми и конкретните действия с очаквани резултати**, работният план може да стимулира ефективното сътрудничество в областта на културата между държавите членки на равнище ЕС.

Това становище се потвърждава от резултатите от проучването. Няколко държави членки подчертаха необходимостта от съгласуван, допълващ се и ефективно структуриран работен план, който да се основава на постигнатите досега резултати. Поради това Комисията препоръчва по-целенасочен и ориентиран към действия подход за следващия цикъл, като се избягва прекалено голям брой теми, за да се предотврати претоварването на дневния ред и да се гарантира изпълнимост от страна на държавите членки и Комисията. Методите на работа трябва да бъдат внимателно съобразени с конкретната тема и цел, като административната тежест се сведе до минимум. Държавите членки изразиха подобна загриженост и подчертаха необходимостта от целенасоченост и ефективност.

темите, които държавите членки считат за най-важни за бъдещия работен план до голяма степен съвпадат с приоритетите на „Културен компас“ и Съвместната декларация. Отговорите също така подчертаха предпочитание към приемственост, като същевременно акцентът се адаптира, за да отразява съвременните предизвикателства.

Основните приоритети за следващия работен план, които бяха изтъкнати и от министрите на културата по време на дебата по въпросите на политиката в рамките на заседанието на Съвета по образование, младеж, култура и спорт (ЕГКК) на 12 май 2026 г., могат да бъдат обобщени, както следва:

- **Изкуственият интелект и културно-творческите сектори**, като се има предвид ролята на ИИ за повишаване на европейската конкурентоспособност, необходимостта от намиране на баланс между внедряването на технологиите и запазването на културното и езиковото многообразие и правата на творците, както и етичните, правните и свързаните с прозрачността последици от ИИ за културата. В тази връзка Комисията подготвя специална стратегия за ИИ, чието приемане е планирано за 2027 г. Следващият работен план предоставя възможност за включване на допълнителни мерки за улесняване на обмяна относно националните инициативи, както и на специални дейности за последващи действия по препоръките от проучването относно откриваемостта на разнообразно европейско културно съдържание в цифровата среда, насочени към държавите членки.
- **Подготвеността за справяне с кризи, сигурността и устойчивостта в и чрез културата**, включително изграждането на мира, както и защитата и опазването на културното наследство, придобиват все по-голямо значение. Неотложността на тази тема се засилва от геополитическата нестабилност и възникващите конфликти, изменението на климата и екстремните метеорологични явления. Както се потвърждава

⁷² Подписана на 18 юни 2026 г. ОВ C/2026/3440, 25.6. 2026 г., [EUR-Lex — C_202603440 — BG — EUR-Lex](#).

и от текущата работа по политиките в рамките на стратегията на ЕС за Съюз на подготвеност⁷³, която определя културното наследство като една от 19-те основни жизненоважни обществени функции, съществува необходимост от разработване и укрепване на специални механизми за координация на местно, регионално и европейско равнище, наред с широкомащабното образование и повишаване на осведомеността сред гражданското общество. За да се постигне напредък по тези цели, Комисията счита, че следващият работен план има значителна добавена стойност за включването на акцент върху готовността за справяне с рискове в областта на културното наследство, допълвайки усилията на държавите членки чрез засилена координация и споделяне на експертен опит, включително чрез използване на поуките, извлечени от контекста на конфликти и кризи, особено в Украйна. Междувременно културата остава от съществено значение за насърчаването на социалното сближаване и устойчивостта, особено при справянето с глобалните предизвикателства. Цифровите средства, като например цифровото съхранение и 3D цифровизацията, могат да играят важна роля, докато обменът между поколенията може да допринесе за опазването на нематериалното наследство и традиционните занаяти.

- **Достъпът до култура и културно наследство** остава от решаващо значение, особено в районите с недостатъчно обслужване, за хората с увреждания, както и за общностите в неравностойно положение или маргинализираните общности. Това включва засилване на участието в културния живот и използване на културната инфраструктура, като библиотеки, музеи и културни центрове, като места за взаимодействие в близост до хората и като двигатели на местното, регионалното и териториалното развитие. Добре документираното значение на достъпа до култура за демократичното участие, както и за благосъстоянието на отделния човек и на обществото, гарантира, че тази тема продължава да заема важно място в дневния ред. В този контекст Комисията ще предложи насоки на ЕС относно културата, здравето и благополучието до 2028 г. Този процес ще изисква силна ангажираност и сътрудничество между държавите членки. Следващият работен план би могъл да допринесе значително за това. Освен това, с цел да се подобри достъпът на младите хора до култура и културно наследство, съществува възможност за обмен на добри практики и за справяне с предизвикателствата между държавите членки, свързани със схемите за карти за култура, прилагани на национално, регионално, местно или трансгранично равнище.
- **Стратегическите инвестиции в културата и иновативните инструменти за финансиране** са от съществено значение за разширяването на ресурсната база на културно-творческите сектори и за разгръщането на потенциала на културата при справянето с предизвикателствата на днешния ден и на бъдещето. Инструменти като смесено финансиране, публично-частни партньорства, филантропия и данъчни стимули биха могли да бъдат допълнително проучени и развити. Бъдещото сътрудничество на равнище ЕС в рамките на следващия работен план би могло да играе ключова роля при предоставянето на насоки, споделянето на знания и обмена на добри практики, особено предвид разнообразието от национални модели на финансиране и опит. Този обмен би могъл да обхване и извлечените поуки от използването на Механизма за възстановяване и устойчивост и подкрепата по политиката на сближаване (включително Европейския фонд за регионално развитие) в областта на културата, по-специално с цел вдъхновяването на евентуални бъдещи инвестиции в културата в предложените планове за национално и регионално партньорство.
- **Защитата на творческата свобода** придоби все по-голямо значение в дискусиите на равнище ЕС, като се наблюдава нарастващ консенсус относно нейната решаваща роля в демократичните и отворени общества. Това намира отражение в работата на Съвета относно ролята на културата за демократичната устойчивост в рамките на настоящия работен план. В ЕС защитата на свободата на творците и на работещите в областта на културата да творят без цензура или сплашване и да изразяват своите възгледи по въпроси от обществен интерес е колективна отговорност. Следващият работен план

⁷³ [JOIN\(2025\) 130 final](#)

предоставя възможност да надградим този напредък, като насърчим творческата свобода както като крайъгълен камък на нашите демокрации, така и като основно условие на труд, което позволява процъфтяването на разнообразен културен пейзаж.

- **Подобряването на условията на труд** за творците и професионалистите в сферата на културата, наред със свободата на художественото изразяване, остава ключов приоритет, който следва да бъде запазен и доразвит в следващия работен план. Това би позволило да се надградят вече постигнатите резултати и да се интегрират изводите от текущата работа в рамките на Културния компас, по-специално от предстоящия доклад за състоянието на културата и Хартата на хората на изкуството в ЕС.
- **Международните културни отношения на ЕС** продължават да представляват ключова област за работата на равнище ЕС, като предлагат възможности за насърчаване на съгласуваността, стратегическото съгласуване и ефективното осъществяване на културното сътрудничество с партньорските държави. Както бе подчертано по време на неотдавнашния „отворен метод на координация“ по темата, са необходими по-ясни географски и тематични приоритети, за да се избегнат разпокъсани подходи в различните инструменти и проекти. Като първа стъпка за следващия работен план би могло да се проведе всеобхватно проучване или картографиране на съществуващите споразумения за асоцииране и партньорство, с акцент върху техните културни клаузи, наред с подобряване на механизмите за обмен на информация с държавите членки. Това би позволило по-голяма стратегическа съгласуваност в бъдещите преговори, като се гарантира, че разпоредбите в областта на културата отразяват както целите на ЕС, така и реалностите, свързани с ангажираността на държавите — членки на ЕС, в партньорските страни, и същевременно се засили въздействието на тези разпоредби при пълно зачитане на принципа на субсидиарността. Освен това Комисията подкрепя препоръката на групата по „отворения метод на координация“, която има за цел да подобри приемствеността на срещите на висшите длъжностни лица и тяхното съгласуване с по-широките стратегически приоритети.

Въз основа на гореизложеното следващият работен план би могъл да **консолидира постигнатия напредък и да укрепи текущите работни направления, като същевременно се отговори по гъвкав начин на възникващите приоритети** и се избегне разпиляването или дублирането на усилията. Чрез тясно сътрудничество държавите членки и Комисията могат да превърнат общите приоритети в конкретни и трайни резултати от политиките както на равнището на ЕС, така и на национално равнище.

ПРИЛОЖЕНИЕ: Проучване на изпълнението на работния план за културата за периода 2023—2026 г. — анализ на отговорите на държавите — членки на ЕС

ПРИЛОЖЕНИЕ

Проучване относно изпълнението на Работния план за културата за периода 2023—2026 г.

Методика

Между 3 февруари 2026 г. и 19 март 2026 г. бе проведено целенасочено проучване сред държавите — членки на ЕС, относно изпълнението на работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г. Анкетата беше разпратена до всички 27 държави членки на ЕС и бяха получени 26 отговора. Въпросникът беше изготвен с цел да се съберат както количествени, така и качествени доказателства относно оценката на държавите членки за настоящия работен план, неговото изпълнение, приноса му към изготвянето на национални политики, целесъобразността на методите на работа, както и приоритетите за евентуален следващ работен план в контекста на „Културен компас за Европа“ и проекта на съвместната декларация „Европа за културата — култура за Европа“.

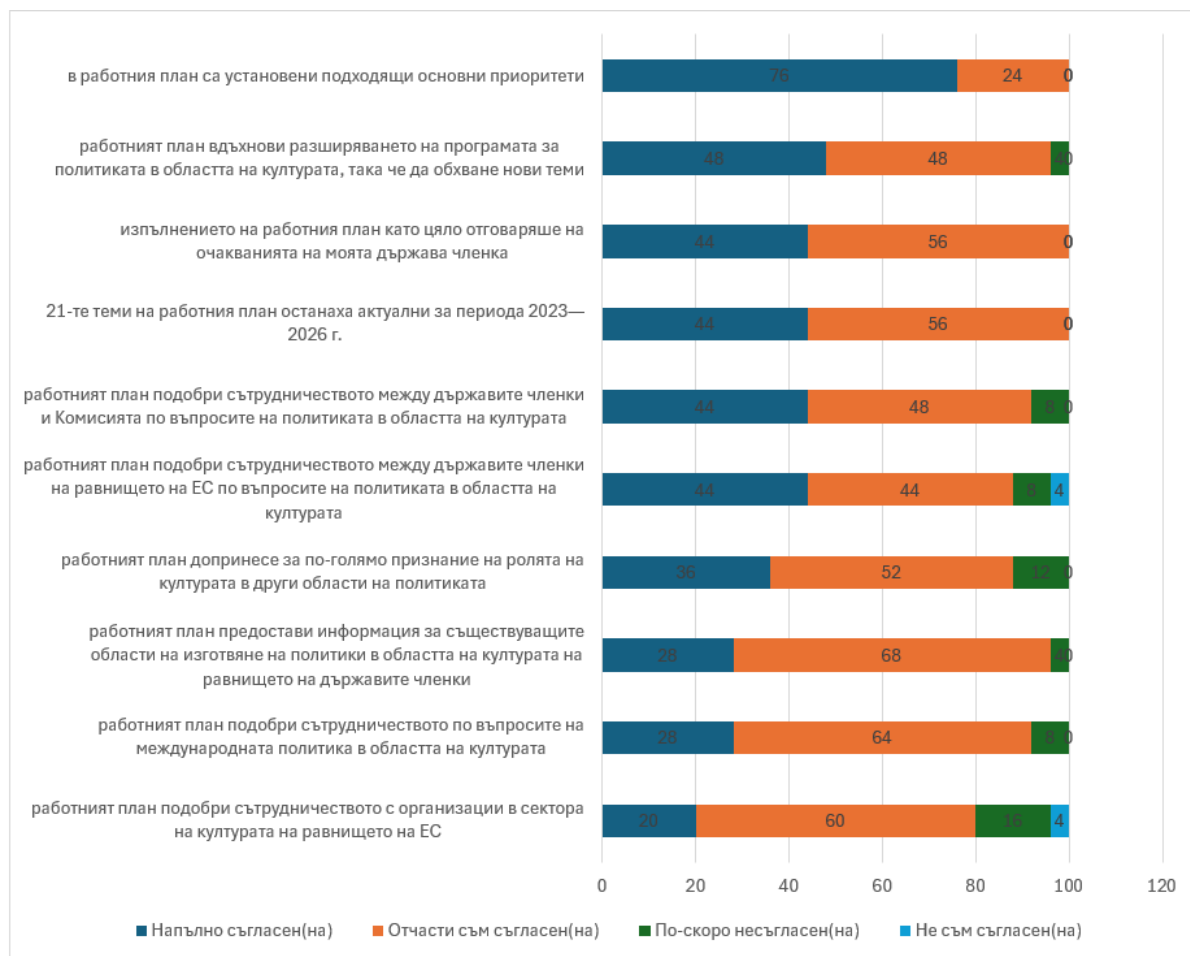
Въпросникът съдържа въпроси както от затворен, така и от отворен тип. Той включваше въпроси за оценка по четиристепенна скала, въпроси с отговор „да“/„не“, въпроси с възможност за избор на няколко отговора и полета за свободен текст, които даваха възможност на държавите членки да обяснят своите оценки, да дадат примери и да изложат приоритетите си по-подробно. Проучването обхваща пет области: i) цялостна оценка на адекватността и изпълнението на работния план; ii) приносът ѝ към разработването на политики в държавите членки по 21-те теми и дейности; iii) оценка на методите на работа, включително отворения метод на координация (ОМК), разпространението на информацията и организацията на работата; iv) разсъждения относно приоритетите за следващия работен план, включително тематични и евентуални секторни приоритети; и v) заключителни бележки.

Анализът съчетава описателен преглед на количествените отговори с тематична оценка на качествения материал. Отговорите на въпросите от затворен тип бяха обобщени, за да се установят общите тенденции в оценките и предпочитанията на държавите членки. Отворените отговори бяха прегледани с цел да се идентифицират повтарящи се теми, илюстративни примери и обяснения на оценките или приоритетите. В настоящото приложение са представени цифрите, изготвени въз основа на данните от проучването.

Предварителните констатации от анализа на проучването бяха представени на Комитета по въпросите на културата към Съвета в Брюксел на 27 март 2026 г., където държавите членки имаха възможност да предоставят обратна връзка относно първоначалните резултати. Тази обратна връзка послужи като основа за по-нататъшното усъвършенстване на анализа, представен в настоящия доклад.

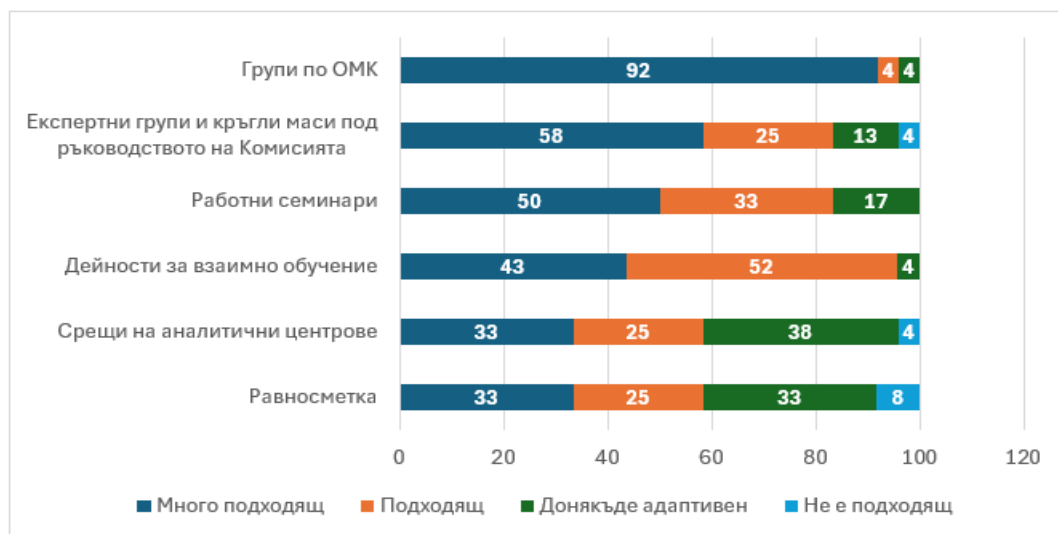
Анализ на отговорите на държавите — членки на ЕС

Графика :1 Цялостна оценка на Работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г. и неговото изпълнение (класиране от държавите членки на следните твърдения) (%)

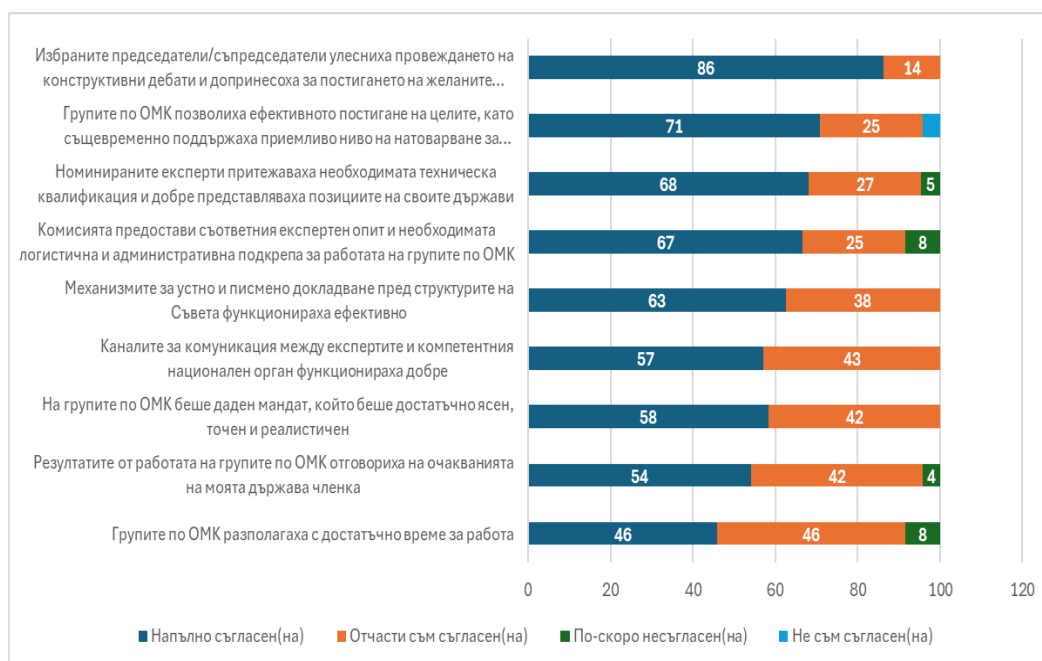
Източник: Проучване сред държавите — членки на ЕС, относно Работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г., данни, събрани от Panteia, 2026 г.

Графика :2 Доколко подходящи смятате следните методи на работа за постигане на амбицията на работния план? (%)

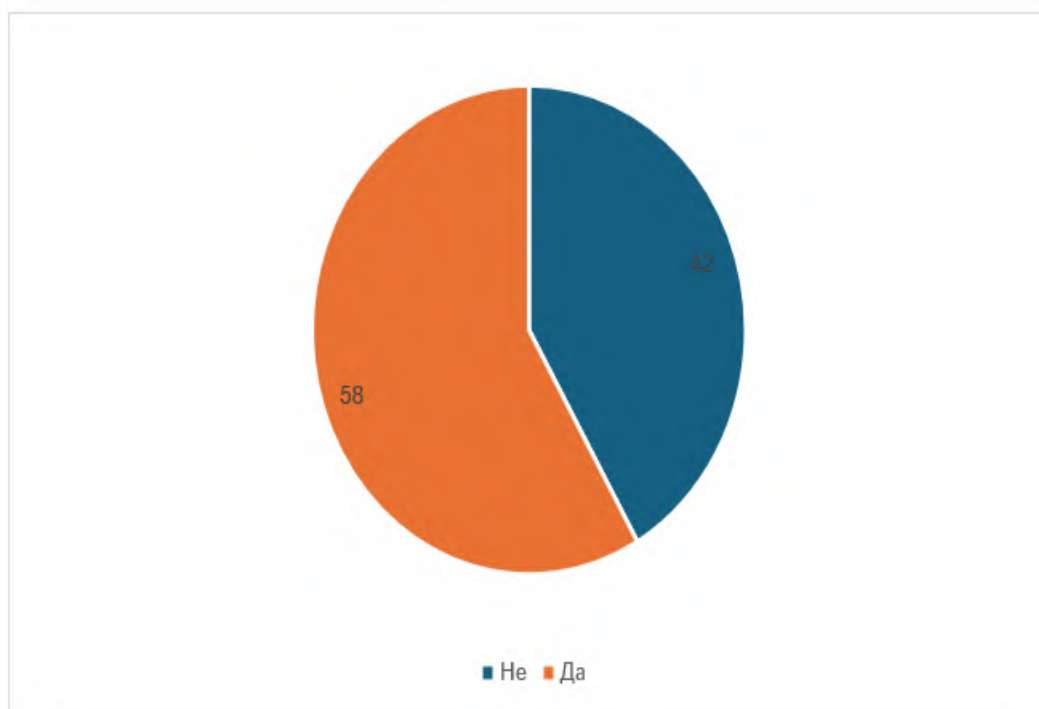
Източник: Проучване сред държавите — членки на ЕС, относно Работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г., данни, събрани от Panteia, 2026 г.

Графика :3 Как бихте оценили следните твърдения относно организацията на работата и аспектите на изпълнението по отношение на групите по Отворения метод на координация (ОМК)? (%)

Източник: Проучване сред държавите — членки на ЕС, относно Работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г., данни, събрани от Panteia, 2026 г.

Графика 4:4 Смятате ли, че в следващия работен план на ЕС следва да се включат дискусии относно конкретни културно-творчески сектори? (%)

Източник: Проучване сред държавите — членки на ЕС, относно Работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г., данни, събрани от Panteia, 2026 г.

Графика 5:5 На кои теми бихте дали приоритет в следващия работен план?* (% от избраните отговори)

(*) Забележка: Държавите членки могат да изберат до пет теми, които да приоритизират

Източник: Проучване сред държавите — членки на ЕС, относно Работния план на ЕС за културата за периода 2023—2026 г., данни, събрани от Panteia, 2026 г.